

Asia: VN/31908/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (sairaalat)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit leikkaustoimintaa koskevista muutosehdotuksista (terveydenhuoltolaki 45 §)

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Xamk toimii Etelä-Savon ja Kymenlaakson hyvinvointialueilla. Molemmille hyvinvointialueille lakiesitys toisi merkittäviä muutoksia.

Etelä-Savon hyvinvointialueella Savonlinnan sairaalan osalta lakimuutos tarkoittaisi, että erikoissairaanhoidon ympärivuorokautinen päivystys lopetettaisiin, ja suuri osa leikkaustoiminnasta siirrettäisiin muualle. Muutoksen myötä Savonlinnan sairaalaan jäisi päivä- ja lyhytjälkihoitoisia kirurgisia toimenpiteitä. Xamk järjestää Savonlinnan kampuksella sairaanhoitajakoulutusta. Koulutuksen sisäänotto suomenkieleissä tutkinto-ohjelmassa vuonna 2025 on 65 aloituspaikkaa ja kansainvälisessä sairaanhoitajan tutkinto-ohjelmassa 50 aloituspaikkaa. Kampuksella järjestetään myös ylempää amk-tutkintoa. Lisäksi kampuksella on fysioterapeutti-, jalkaterapeutti-, sosionomi- ja liikunnanohjaajakoulutusta. Savonlinnan kampuksella sairaanhoitajaopiskelijoita on 218 (20.9.2023).

Toteutuessaan lainsäädäntöön esitetyt muutokset tarkoittaisivat sairaanhoitajaopiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksien vähenemistä Savonlinnan sairaalassa.

Harjoittelupaikkojen määrän lisäksi myös osaamisen sisällöllinen kehittyminen on tärkeää. Sairaanhoitajien osalta EU-direktiivi ohjaa harjoittelupaikkojen valintaa. Savonlinnan sairaalaa koskevat muutokset tarkoittaisivat, että vaativan kirurgisen ja osin sisätautien hoitotyön harjoittelut eivät mahdollistuisi enää Savonlinnan sairaalassa. Näin ollen vaativan kirurgisen ja osin sisätautien hoitotyön harjoittelut järjestettäisiin jatkossa Mikkelin keskussairaalassa ja muissa hyvinvointialueen toimipisteissä. On huomioitava, että tämä lisää harjoittelun ja opiskelijaohjauksen keskittymistä Mikkelin keskussairaalassa. Opiskelijalle aiheutuu tästä lisää järjestelyitä ja kustannuksia (mm. matkustus Savonlinnasta Mikkeliin n. 110 km, asuminen). Riski opiskelun keskeyttämiselle voi kasvaa, koska harjoittelu muualla kuin Savonlinnassa voidaan kokea opiskelijoiden taholta liian hankalaksi.

Kommentit kiireellisen hoidon tarpeen arviota ja kiirevastaanottotoimintaa koskevista säännösehdotuksista (terveydenhuoltolain 50 §:n 1 ja 2 momentti)

Kommentit monierikoisalaisen ympärivuorokautisen päivystyksen keskittämistä koskevista säännösehdoista (terveydenhuoltolain 50 §:n 3-5 momentit ja voimaansäilyttämisen 59 §:n kumoaminen)

Lakiesityksessä esitetään niin ikään, että Kymenlaakson hyvinvointialueen Kouvolan Ratamokeskuksen yöpäivystys lakkaisi. Tämä tarkoittaisi Xamkin osalta sitä, että harjoittelupaikkojen määrä vähenee harjoitteluiden keskittyessä päiväaikaan. Ratamokeskuksen yöpäivystyksen loppuessa myös harjoittelun laatu muuttuu, joka vaikuttaa erityisesti Xamkin ensihoidon opiskelijoiden harjoitteluun. Ensihoitajat tarvitsevat harjoitusta vaativien päivystyspotilaiden hoidosta. Muutos voi lisätä alueelle ensihoitoyksiköiden määrää, mutta ne oletettavasti keskittyvät paljon siirtokuljetuksiin (Kouvola - Kotka - Kouvola), jolloin ne eivät vastaa ensihoidon opiskelijoiden harjoittelun osaamistavoitteisiin vaativasta akuutti- ja ensihoidosta.

Myös sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoita harjoittele Kouvolan Ratamokeskuksessa ja sen toiminnan muuttuminen kaventaa myös heidän harjoittelumahdollisuuksiaan. Yöpäivystyksen loppuminen lisää niin ikään painetta järjestää enemmän harjoittelupaikkoja Kotkan keskussairaalassa, jossa jo lähtökohtaisesti on pulaa harjoittelupaikoista. Harjoittelumahdollisuuksien väheneminen kasvattaa harjoittelun ohjauskuormaa Kotkan keskussairaalaan.

Terveydenhoitajakoulutuksen sisäänottoa Kouvolan kampuksella vuonna 2025 on 32 aloituspaikkaa. Kotkan kampuksen sairaanhoitaja- ja ensihoitajaopiskelijat harjoittelevat myös Ratamokeskuksessa. Ensihoitajien sisäänotto vuonna 2025 on 70 aloituspaikkaa, sairaanhoitajakoulutuksessa 80 ja kansainvälisessä sairaanhoitajan tutkinto-ohjelmassa 50 aloituspaikkaa.

Kommentit ympärivuorokautista perusterveydenhuollon tai akuuttilääketieteen päivystystä koskevista sääntelyehdoista (terveydenhuoltolain 51 §:n 6 momentti)

Mahdolliset muut hallituksen esitystä koskevat kommentit

Sote-alan koulutuksen vetovoima on heikentynyt. Savonlinnassa sairaanhoitajakoulutuksen vetovoima on myös heikko. Harjoitteluiden toteuttaminen osittain Mikkelin keskussairaalassa voi heikentää edelleen koulutuksen vetovoimaa, koska mahdollisuus opiskella ja harjoitella vaativissa hoitoympäristöissä on koulutukselle vetovoimatekijä. Tiedossa myös on, että suuremmilla opiskelupaikkakunnilla koulutetut osaajat siirtyvät harvoin työhön mm. Itä-Suomeen. Työvoimatarve on kuitenkin merkittävä, sillä Etelä-Savon hyvinvointialueen ennusteen mukaan vuoteen 2035 mennessä terveystalouden eläköityy 25 % ja ikääntyneiden palveluista peräti 37 %.

Xamk on merkittävä kouluttaja alueellaan. Vipunen-opetushallinnon tilastopalvelun mukaan Xamkista 2022 valmistuneista sijoittui Etelä-Savon ja Kymenlaakson alueelle 849 valmistunutta kun kaikkien alueille sijoittuneiden 2022 valmistuneiden määrä oli 1485. Siten Xamkin osuus oli 57,2 %. Lakiesityksen toteutuminen heikentäisi Savonlinnan ja Kouvolan alueen työvoiman saatavuutta, ja sillä olisi myös merkittävät vaikutukset yleisesti aluetalouden kehitykseen.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry esittää, että lakiin lisätään hyvinvointialueille velvollisuus järjestää tarvittava määrä harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille, jotta voidaan edistää osaamisen kehittämistä ammatin edellyttämällä tavalla. Lisäksi lakiin tulisi kirjata hyvinvointialueille

velvoite tehdä yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa harjoittelupaikkojen suunnittelemiseksi ja järjestämiseksi. Tämä varmistaisi osaavan työvoiman saatavuuden hyvinvointialueiden tarpeisiin. Harjoittelupaikkatarvetta kartoitetaan ja riittävyttä seurataan vuosittain yhteistyössä hyvinvointialueiden ja ammattikorkeakoulujen kanssa, ja siitä raportoidaan sosiaali- ja terveysministeriölle.

Kommentit muista säädösmuutosehdotuksista

-

Kommentit esityksen vaikutusarvioista

Ammattikorkeakoulut olivat edustettuina Sairaaloiden ja päivystysten työnjako ja yhteistyö - työpajoissa 12. ja 14.2.2024. Työpajojen raportin yhteenvedossa koulutuksen osalta todettiin seuraavaa:

- Keskittämisen arvioitiin aiheuttavan koulutus-/harjoittelupaikkojen vähenemistä merkittävästi, erityisesti niillä alueilla, joilla ei ole erikoissairaanhoidon yksiköitä.

- Keskittämisen myötä riskiksi ennakoitiin, ettei terveysalan erikoisosaamista saada pysymään kasvukeskusten ulkopuolella, joissa jo nyt on henkilöstövajetta, erityisesti sairaanhoitajien ja lääkäreiden osalta. Vajeen taso ja laatu vaihtelevat alueittain, mutta se on tunnistettu.

Työpajan raportissa todettiin, että uudistuksen vaikutukset koulutus-/harjoittelupaikkojen riittävyteen tulee selvittää kansallisella tasolla.

Lakiesityksessä todetaan, että ammattilaisten saatavuuden varmistaminen on tärkeää. Sairaanhoitajien lisääntyvä tarve esityksessä on tunnistettu, kun lähivuosina eläköityy 8500 sairaanhoitajaa. Vuosille 2024–2025 lisätään 1000 määräraikaista sairaanhoitajien koulutuspaikkaa, mikä lisää merkittävästi harjoittelujen määrää. Sairaanhoitajan tutkinnossa harjoittelujen osuus on suuri, 50 viikkoa. Harjoittelua sääntelee ammattipätevyysdirektiivi ja sen muutosdirektiivi (2013/55/EY). Opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjeistanut ammattikorkeakouluja direktiivin tulkinnasta niin, että harjoittelut tulee tapahtua todellisessa asiakas-/potilastilanteissa, autenttisissa oppimisympäristöissä ammattilaisen ohjaamana. Terveysalan tutkinnoista simulaatiot voivat täydentää kliinistä opetusta, mutta eivät voi korvata kliinistä opetusta oikeiden potilaiden kanssa. (Opetus- ja kulttuuriministeriön ohje ammattikorkeakouluille terveysalan tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämisestä, VN/2861/2020).

Esityksessä korostetaan sairaaloiden työnjaon ja päivystyksen muutosten vaikutuksia arvioitaessa, että lain muutos ei saa aiheuttaa merkittäviä hankaluuksia tai vaikeuksia sote-alan koulutuksessa ja harjoittelupaikkojen saamisessa. Sote-alan koulutuksen järjestäjien huolena on, että lakimuutoksen vaikutusten arvioinnissa ammattikorkeakoulujen koulutus- ja harjoittelupaikkoja ei ole tarkasteltu riittävästi. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta lakimuutos herättää huolen harjoittelupaikkojen riittävydestä ja niiden laadusta.

Tiivistelmä annettavan lausunnon sisällöstä

-

Kommentit sosiaalipäivystystä koskevasta erillisestä muistiosta

-

Ryttyläinen-Korhonen Katri
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu - Hyvinvoinnin koulutusala